

Innspill til Helsereformutvalget

Det vises til møte i Vestfold og Telemark legeforening 12. mai 2026 der Øyvind Bakke innledet til diskusjon og ba om innspill. I møtet understreket vi behovet for å vektlegge folkehelse og forebygging sterkere for å løse de utfordringene utvalget peker på. Uten et helhetlig forebyggingsløp på tvers av nivåene vil sykdomsbyrden fortsette å øke, uavhengig av hvordan tjenestene organiseres. Reformen vil da ikke være bærekraftig. Vi mener at bærekraft oppnås ikke gjennom endring av ansvar og oppgaver, herunder endring av helseforetaksmodellen, men gjennom redusert behov for behandling.

Som kommuneoverleger har vi følgende til utvalgets videre arbeid.

Befolkningen blir eldre, forventningene til tjenestene er i endring, og vi har ikke ubegrenset tilgang på arbeidskraft. Pasient- og brukerforløpene blir mer komplekse, og går på tvers av fagområder og forvaltningsnivåer. Medisinsk og teknologisk utvikling gir nye muligheter, men kan også være kostnadsdrivende. Flere tiltak vil være nødvendig for å møte disse utfordringene. Regjeringen har derfor tatt initiativ til en reform for å sikre en sammenhengende og bærekraftig helse- og omsorgstjeneste.

Den offentlige helse- og omsorgstjenesten omfatter både kommuner og sykehus – primær- og spesialisthelsetjenesten. Disse reguleres av helse- og omsorgstjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven, som begge tydelig slår fast et ansvar for å forebygge sykdom og fremme folkehelse, samt å bidra til best mulig ressursutnyttelse.

Det innebærer at forebygging ikke er et rent kommunalt ansvar. Spesialisthelsetjenesten har også, gjennom sitt lovgrunnlag, et tydelig ansvar for å bidra til å fremme folkehelsen og motvirke sykdom, skade og funksjonssvikt. En bærekraftig utvikling av helse- og omsorgstjenesten forutsetter derfor en felles innsats på tvers av nivåene.

Dette omfatter også en styrket satsing på befolkningens helsekompetanse. Mange av dem som mottar behandling i sykehus, har behov for bedre forutsetninger for å forstå, mestre og følge opp egen helse. Helsekompetanse utvikles ikke kun i kommunene – den bygges også i møtet med spesialisthelsetjenesten. En tydeligere felles satsing på dette området vil være et viktig virkemiddel for å redusere behov for videre tjenester.

Helsepersonellkommissjonen (NOU 2023: 4 Tid for handling) peker på at helse- og omsorgstjenestens andel av arbeidsstyrken ikke kan øke vesentlig fremover, og at det derfor er nødvendig å redusere behovet for tjenester. Kommisjonen fremhever at riktig oppgavedeling starter med folkehelsearbeid, forebygging, tidlig innsats og styrking av helsekompetanse, slik at befolkningen i større grad kan ivareta egen helse.

Videre understrekes det at folkehelsearbeid i stor grad skjer utenfor helse- og omsorgstjenesten, og at tiltak på tvers av sektorer kan gi betydelig gevinst – både

helsemessig, personellmessig og økonomisk. Systematiske analyser viser at investeringer i folkehelseiltak gir høy samfunnsøkonomisk avkastning.

Til tross for at utfordringsbildet i stor grad ligger i kommunehelsetjenesten, retter mye av reformarbeidet seg fortsatt mot organisering av spesialisthelsetjenesten. I lys av både lovgrunnlaget og kunnskapsgrunnlaget fremstår dette som en skjev prioritering.

Skal man lykkes med en reell og varig reform, må forebygging og helsefremmende arbeid være en integrert del av løsningen – på tvers av kommune og spesialisthelsetjeneste, og med tiltak der innbyggerne faktisk lever livene sine.

Forebygging handler ikke om å utsette sykdom, men om å redusere sykdomsbyrden. Systematisk forebygging, reduserer risiko for sykdom, demper alvorlighetsgrad og komplikasjoner, gir flere år med god funksjonsevne og reduserer behovet for helse- og omsorgstjenester gjennom livsløpet

Dette er kjernen i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste. Et bærekraftig system må ikke bare behandle sykdom mer effektivt – det må redusere behovet for behandling.

For å lykkes må forebygging være et felles mandat. Kommuner og sykehus må sammen arbeide for at innbyggerne har lavest mulig behov for helse- og omsorgstjenester gjennom livet. Dette innebærer blant annet styrking av helsekompetanse, utvikling av samfunnsstrukturer som fremmer helse. helsetjenester som prioriterer tidlig innsats og innsats langt nede i behandlingsforløpene og en mer realistisk forventning til hva helsetjenesten kan og skal levere.

22. mai 2026

Kommuneoverlegen i Skien Anne Gunhild Waagsbø Kjellsen

Kommuneoverlegen i Porsgrunn Jan Arne Hunnestad

Kommuneoverlegen i Kragerø Brynhild Braut